

ΚΟΣΜΟΘΕΩΡΗΣΗ, ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΛΑΝΗ (του Γιάννη Ζήση)

(Μέρος Β' του δοκιμίου «Η Θέληση και η Πλάνη της Δύναμης»)

Ενα μεγάλο μέρος της βιωματικής σχέσης, με την οποιαδήποτε κοσμοθεώρηση, εξενελεείται στον αποκλεισμό του διαλόγου και της εστέρησης ή ενός άλλου προσδιοριστικού χαρακτηριστικού με μια αίσθηση υπεροχής ή αποκλειστικότητας. Ακόμη και υπό την έννοια μιας ανάγκης για μια μη αποκλειστικότητα και για μια εξισορρόπηση της διατεταγμένης μαζικά αποχής και κυριαρχίας κοσμοθεωρητικών προσεγγίσεων ή ειδώλων, ακόμη και σε αυτή την περίπτωση, ενυπάρχει το εγχείρημα για μια αποκλειστικότητα, για μια δικαιοσύνη μέσω υπεροχής, όμως, για παραδείγμα, το αίτημα της ισοτιμίας που εκφράζουν οι άνθρωποι.

Σε αυτό εμπλέκεται η πλάνη της δύναμης και η αυταπάτη της εξουσίας ως καθοριστικού παράγοντα διαμόρφωσης του τύπου της συνείδησης – πράγμα που αποτελεί το θεμελιώδες πρόβλημα για το απελευθερωμένο και απελευθερωτικό γίνεσθαι της θέλησης, καθώς αυτό το γίνεσθαι αυξάνεται με τη θέληση για δύναμη.

Η θέληση για δύναμη έχει πολύ βαθύτερους μηχανισμούς από αυτούς που υπονοούμε. Συνυπάρχοντας με τη θέληση για ύπληξη και τη θέληση για ζωή, τελικά διακατέχει όλα τα πεδία εκδήλωσης και ανάπτυξης του όντος στη φύση. Συνεπώς, έχει συνδυαστεί με τις αντικειμενικές δομές και δεν μπορούμε να απελευθερωθούμε από αυτήν μόνο από μια απλή διαχωριστική προσέγγιση του συνειδητού. Το ζήτημα της θέλησης για δύναμη απαιτεί πολύ πιο βαθιές βιωματικές διεργασίες που θα εξελιχθούν μια νέα βιωματική σε όλες τις τομακές και τις χρωματικές ενδοχές της συνείδησής μας και της δυναμικής της θέλησης, καθώς και την παραδοχή ότι η «θέληση αναδεικνύεται ως η αναριετικότητα του φόβου από πλευράς της ύπληξης, ως η αναριετική δυναμική, όχι σαν συγκροσιακή διάθεση, αλλά ως πλήρης εξοφάνηση του φόβου. Είναι εκείνη η θέληση που δεν εκβιάζει ή να συμβούν γεγονότα που να αυθενικεύει τη γνώση του Είναι».[1]

Η συνειδητοφρόνεια και η σχέση συνείδησης και δύναμης

Πρέπει να προσεγγίσουμε ως πρωτογενές πρόβλημα πλάνης, πρώτον, αυτή την αυτοβεβαιυντικότητα που έχει η συνείδηση και την οποία έχουμε ονομάσει «συνειδητοφρόνεια» και, δεύτερον, παράλληλα με αυτήν, την *έληξη της προς τη δύναμη*, την αυτοπαγίδευση της σε έναν φαύλο κύκλο διαμέσου της δύναμης. Εδώ, ακριβώς, ερχόμαστε στις αναγκαιότητες που προέκυψαν, λόγω των στελεών της κοινωνίας, κι επεδόσαν καταλυτικά στην εξέλιξη, όπως θα έλεγε ο Μίλλερσον [2], στην «ατέλη κοινωνία» του, ή στην αναγκαιότητα για τη σχέση της υπαρξιακής με την ατέλη γνώση, αλλά και της υπαρξιακής με την ατέλη όψη των πραγμάτων. Όπως έλεγε και ο Μάκσορν, ερχόμαστε αντιμέτωποι με την αδυναμία ως παράγοντα απελευθέρωσης. Υπό αυτή την έννοια, εδώ χωρύνει και οι διαλεκτικές της παραγωγής στα διαδικασια απελευθέρωσης, αλλά είναι διαδικασίες μεζόνων κόστους και χαμηλής απόδοσης. Οι υψηλές απόδοσης διαδικασίες έχουν να κάνουν με τον αυτο-τελεσίωρη και με την πλήρη μαθησιακή ανάδραση.

Οι κίνδυνοι για μια τέτοια πλάνη της συνείδησης αυξάνουν υπερβολικά όταν προσεγγίζουμε ένα εξωτερικό είδωλο μεζόνων δυνάμεως. Αυτή η πλάνη τείνει να μας εντυπωσιάζει υπερβολικά και συσμετρη, αυθενικύνοντας, τελικά, το πρωτογενές πρόβλημα: την ατέλεια στη δύναμη, στη βιωματική της και στην απήχησή της στο πεδίο της συνείδησης.

Βλέπουμε το αντίστοιχο ζήτημα στην προσέγγιση αμινός της θέλησης. Εδώ, βλέπουμε, αρχικά, τον Σοπενχάουερ, ο οποίος, έχοντας το μέτρο μιας εσωτερικής κουλτούρας μέσω της οικειοποίησης της βουδιστιικής κοσμοθεωρίας, εργάστηκε και είδε τον κόσμο ως βούληση και ως παρόταση, αναδεικνύοντας, έτσι, και τη δωδωκότητα. Συνεπώς, υπήρχε ο μετριοπισμός αυτής της σχέσης και αυτής της δυναμικής της θέλησης προς τη συνείδηση. Συγκεκριμένα, έγραψε ενδεικτικά: «Ο υλισμός δεν βλέπει πως, θέτοντας το πιο απλό αντικείμενο, θέτει το ίδιο το υποκείμενο: απ' την πλευρά του, ο Φίχτε δεν προσέει ότι με το υποκείμενο είχε τείσει το αντικείμενο, χωρίς το οποίο το υποκείμενο είναι απεπαύσθον».[2] Έτσι Νίτσε, αντιθέτως, βλέπουμε μια αβυσσοειδή μονομέρεια, μια πλήρη εκτόπιση της συνείδησης προς την κατέβουση της πλάνης της δυνάμεως τόσο στο ονόματι έργου του «Η Θέληση της Δύναμης», αλλά και στο σύνολο του έργου του, με πολύ προβληματικές, Βέβαια, ιστορικές επιπτώσεις. Ενδεικτικά αναφέρουμε: « [...] Η συνείδηση σε βεντερούσινα ρόλο, σχεδόν ασήαφο, περιτύ, προοριωμένη ίσως να εξαφανιστεί και να δώσει τη θέση της σε έναν τελείο αυτοματισμό»[3] ή «Πρέπει πράγματι να αναζητήσμε την τελεία ζωή εκεί που έχει γίνει λιγότερο συνειδητό»...[4]

Ο υποκειμενισμός και η ρήξη με την πραγματικότητα

Με τον τρόπο που προσεγγίστηκε το θέμα της θέλησης και της δύναμης, έχουν προσεγγιστεί, αντίστοιχα, και άλλα ζητήματα, όπως, επί παραδείγματι, η γνώση – η γνώση ως υποκειμενική δύναμη αλλά και ως ένα πεδίο αντικειμενικής δύναμης. Η γνώση γίνεται αντιληπτή ως αλήθεια, ως αμεροληπτή, ως πραγματικότητα και εξελίσσεται ως πλάνη δυνάμεως στον βαθμό που αντιμετωπίζεται από τη νοητική μας ικανότητα ως μια ολοκλήρωση ή αρτιότητα, γιατί, τότε, μέσω της γνώσης θεωρούμε ότι καταχούμε τον κόσμο, ότι έχουμε την οφή σχέση με την πραγματικότητα και ότι, συνεπώς, διαθέτουμε μια πλήρη δυναμική της συνείδησής μας, μια αυθενία της συνείδησής μας σε σχέση με τον κόσμο. Τότε, έχοντας αυτήν την αντίληψη της «πλήρους» δυνάμεως, την οποία δημιουργεί η καταγραφή της γνώσης ως της δύναμης της πραγματικότητας, οικειοποιούμε και εις μέρος της, ενώ, παράλληλα, ασκούμε και τη δύναμη της γνησιότητας και της αυθεντίας. Ενδεικτικά, αναφέρουμε τον Νίτσε ως κυριότερο εκπρόσωπο του ρεύματος αυτού: «Η λέξιωμα ενόρμηση για γνώση μπορεί να αναχθεί σε μια ενόρμηση ιδιοποίησης και κατέκτησης: Οι αισθησεις, η μνήμη, τα ένστικτα κ.τ.λ. αναπύχθηκαν ως επακόλουθα αυτής της ενόρμησης».[5]

Γι' αυτόν τον λόγο, διαβλέπουμε ότι η τάση για έναν υποκειμενισμό ερχεται σε ρήξη με τη δεσμευτικότητα της αλήθειας και της πραγματικότητας υπάρχει και ως τάση δυνάμεως στη συνείδηση, ως πλάνη. Γι' αυτό, λοιπόν, στρέφεται εναντίον της αλήθειας με σφοδρότητα και πολλαπλότητα ο Νίτσε – και όχι μόνο αυτός, αλλά, επίσης, και πολλοί άλλοι στρέφονται εναντίον στην αρχή της πραγματικότητας. Έχουμε, δηλαδή, την περίπτωση που η συνείδηση λειτουργεί στην κατέβουση της εναλλακτικοποίησης της παρότασης του κόσμου, της διαδρομοποίησης της καταγραφής της φύσης του κόσμου ως υποκειμενισμός. Υπάρχει, όμως, και μια γνήσις τέτοια προσέγγιση που είναι φαινομενολογική και συνδέεται με την αναγνώριση του υποκειμένου της αντίτητας επέκτασ των αντικειμενικοποιητικών εννοιών της κοσμοθεωρίας και αυθενικύνεται σε φιλοσοφικά ρεύματα όπως αυτά της φαινομενολογίας και του υπαρξιακού ή της εννοιατικής σχολής. Η παθγένεια του να επινοήσουμε τον κόσμο και να θεωρήσουμε κέντρο του κόσμου η συνειδητότητα μας ενυπάρχει και εκφράζεται σαν ένας «φουλουταρισμός» ή βουλιταρισμός.

Από την άλλη, ενυπάρχει και η τάση να προσεγγίσουμε τον κόσμο ως δύναμη, διαμέσου της γνώσης, ταυτιζόμενοι με την όψη πραγματικότητα ή την οποία κοσμοθεωρητική εικόνα έχουμε για την πραγματικότητα και, μέσω αυτής, διά της μεταβιτικής οδού, να βιώσουμε τη δύναμη της συνείδησής μας.

Στον βαθμό που το βαθύτερο κίνητρο είναι το κίνητρο της δύναμης και της εξουσίας, σχηματίζεται μια πλάνη που θα εξελιχθεί σε αυταπάτη, μια πλάνη που εκκμήπει αυθεντία και γοητεία και που, τελικά, παγιδεύεται σε έναν τραγικό κύκλο ως μια απατηλή μορφή, ακόμη και ως μια ψυχιακή και παρασυνθετική βρωματοποίηση.

Ετσι, πρέπει πρώτα να ξεκαθαρίσουμε τα κίνητρα του νοη και της συνείδησής μας, στη συνέχεια, το πεδίο των εννοιών και της δυναμικής τους.

Η εξέλιξη των εννοιών

Το αισθητό, για παράδειγμα, είναι ένα πεδίο που προσφέρεται για την παραγωγή εννοιών κι ένα πεδίο μιας πλανερής δυναμικής και διαμορφώνει τις κύριες έννοιες αντικειμενικοποίησης, κυρίως τις έννοιες αυτές που είναι συνηθισμένες με το πεδίο όπου παράγεται γνώση και επιστήμη ή κοσμοθεωρία. Και εδώ διαπιστώνει κανείς μια μονομέρεια στη συνείδηση, έναν υποκειμενισμό του οργάνου, μια προτίμηση, μια προκατάληψη του συνειδητού. Ταυτόχρονα, όμως, αυτή η προκατάληψη χρησιμεύει ως ένας περιορισμός σε σχέση με το φανταστικό, ως ένα πεδίο οικονομίας του λόγου, όπου οι έννοιες θα πρέπει να προσδιοριστούν κατ' οικονομίαν και όπου ο λόγος θα πρέπει να λειτουργήσει με το «εμπόδι του Ουαμ».[6] με την ελαχιστότητα του, με τη λακωνικότητα του, αλλά, επίσης με την ευρύτητα του φάσματος, ώστε να φωτιστεί το επιστήμη, το αισθητό, ώστε να λειτουργήσει δημιουργικά και, τελικά, να μοιραστεί και μέσω του φανταστικού το πραγματικό, πάντοτε στη λογική μιας υπερβατικότερης αλήθειας έναντι του αισθητού, της παρότασης. Οι έννοιες, τώρα, υπάκνεται σε μια εξέλιξη η οποία μπορεί να είναι, γενικά, εξέλιξη της ιστορικής ανάπτυξης του ανθρώπινου ψυχισμού και της ανθρώπινης νοημοσύνης, αλλά, παράλληλα, μπορεί να είναι η εξέλιξη ενός ειδικού τομέα, μιας ιδιότητας, ενός χρωματικού τομέα, όπως της φυσικής, μια χρωματική εξειδίκευση, δηλαδή, η οποία επίσης τελεί υπό μια διαρκή εξελικτικότητα.

Γύρω από αυτή την εξελικτικότητα και το κριτήριο της έχουν να που πολλοί οι επιστήμονες, ιδιαίτερα μετά από το έργο του Τόμας Κουν «Η Δομή των Επιστημονικών Επιστοσάσεων».

Έχουμε δει και στο πιο ανώτερο πεδίο επαληθευσιμότητας, στο πεδίο της επιστημονικής θεωρίας, το οποίο διέπεται από μια ομοική, ομοήα, εγκυρότητα μέσω λόγου της επαληθευσιμότητας του και της συμμετοχής των επιστημόνων σε αυτό.

Οστόσο, και σύμφωνα και με τα λεγόμενα του νοησιολόγου φυσικού Μάξ Πλανκ –και μάλλον έχει δίκιο με δεδομένες και τις δίωσεις αυτινικές των επιστημόνων– αυθενικύνεται, επιπλέον, μια καθαρά υποκειμενική δυναμική στη διάδοση των καθαρά επιστημονικών ιδεών και στην επικράτησή τους στο κοσμοθεωρητικό μοντέλο. Ας αναφέρουμε ότι, όταν ο Μάξ Πλανκ αναγκάστηκε να δανετήσει ιδέες από τη Στατιστική Μηχανική για να θεμελιώσει θεωρία του, είπε: « [...] ήταν μία πράξη απερίτητας [...] ήσαν έτοιμος να θυσιάσω οποιαδήποτε από τις προηγούμενες πεποιθήσεις μου σχετικά με τη φυσική [...] », καθώς και το «μια νέα αλήθεια στην επιστήμη δεν επιβάλλεται επειδή οι εχθροί της πείσθων και εξέρωσαν την αλλαγή της γνώμης τους, αλλά κυρίως επειδή οι εχθροί της σιγά-σιγά πεθαίνουν και η νεότερη γενιά διδάσκαται τη νέα αλήθεια από την αρχή».[7]

Αναφορές:

- (1) Ζήσης Γιάννης, [Ένα από τα οπτικά μας](#), 2011, solon.org.gr
- (2) Σοπενχάουερ Α., Ο κόσμος σαν βούληση και σαν παρτάση, εκδ. Αντιφωνηίδα, σελ. 55.
- (3) Νίτσε Φρ, Η θέληση για Δύναμη, εκδ. Νησιδες, σελ. 253.
- (4) Νίτσε Φρ, ομίσως, σελ.218.
- (5) Νίτσε Φρ, ομίσως, σελ. 205.
- (6) Το Εμπόδι του Ουαμ σημαίνει ότι ανάμεσα σε δύο θεωρίες που παρέχουν εξίσου ακριβείς απαντήσεις πρέπει να διαλεχτεί την απλούστερη. Όμως υπάρχει και αντίλογος, ελ.wikipedia.org
- (7) Μάξ Πλανκ, ελ.wikipedia.org

Γιάννης Ζήσης, συγγραφέας

Φωτογραφία: wikispaintings

Ημερομηνία δημοσίευσης: 21/01/14

Διαβάστε, επίσης,

– [Λόδη στη σύμβαση Δωμά Περιεργαίων τούτων γνώσης](#)

– [Η πλάνη και τα κατά θέλωμα είδωλα στα γνώση](#)

– [Τα είδωλα της αγοράς και του θέατρος](#)

(solon.org.gr)